

Omavalvontasuunnitelma / Porraskadun perhekoti

Sisällys

1. Palveluntuottajan tiedot
2. Toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet
3. Omavalvonnan organisointi, johtaminen ja vastuuhenkilöt
4. Henkilöstön osallistuminen ja perehdyttäminen
5. Asiakkaan ja omaisten osallistuminen
6. Riskien tunnistaminen ja korjaavat toimenpiteet

Palvelun sisällön omavalvonta

7. Henkilöstö
8. Toimitilat
9. Asiakasturvallisuus

Asiakkaan asema ja oikeudet

10. Palvelusopimus, hoito- ja palvelusuunnitelma
11. Asiakkaan kohtelu ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen
12. Oikeusturva

Asiakastyön sisältö

13. Kasvua/Hyvinvointia tukeva palvelu
14. Ravitsemus
15. Ulkoilu ja liikunta
16. Hygieniäkäytännöt
17. Sairaushoito
18. Lääkehoito
19. Asiakastietojen käsittely
20. Omavalvontasuunnitelman päivittäminen

Omavalvonnan papereita

21. Sijoitusprosessi perhekodissa
22. Hoito- ja kasvatustietosuunnitelma perhekodissa
23. Palaute
24. Lapsen arkitavoitesuunnitelma keskustelun pohjaksi

1. Palveluntuottajan tiedot

Yritys: Mohmi Oy

Y-tunnus: 1598731-1

Käyttönimi: Porraskadun perhekoti

Liiketoiminnasta vastaava: Jarkko Laine ja Birgitta Huisman-Laine

Perhekodin vastuuhenkilö: Birgitta Huisman-Laine

Vastuuhenkilön puhelinnumero: 044-988 2828

Jarkko Laine puhelinnumero: 040-7224 554

Toimipaikan osoite: Porraskatu 6, 50100 Mikkeli

Luvan myöntämispäivä: 21.12.2016

Lupnumero: ISAVI/3231/04.01.00/2016

Perhekoti on toiminut aikaisemmin vuosina 2000-2008 sekä 2009-2014.

2. Toiminta-ajatus, arvot ja toimintaperiaatteet

Toiminnan tarkoituksena on tarjota pienessä perhehoitoyhteisössä hoivaa, huolenpitoa, tukea ja kasvatusta lapselle ja tarvittavaa tukea ja ohjausta myös hänen perheelleen. Perhekoti on pieni yksikkö siksi, että se voi toimia turvallisena ja rauhallisena kasvupaikkana vakavista ongelmista, kuten lähisuhdeväkivallasta toipuville lapsille. Samalla pyritään turvaamaan riittävä yksityisyys lapselle sekä riittävä läsnäolo perhekodin aikuisilta. Perhekodin erityisosaamisalue on lähisuhdeväkivaltatyö. Perhekodin tuella voi myös itsenäistyä.

Perhekodin arvot:

- Toiveikkaan ilmapiirin luominen
- Turvallisuus ja väkivallattomuus
- Lasten ja nuorten ihmisarvon kunnioittaminen

Lapsen kokemana perheväkivalta ja kaltoinkohtelu vaurioittaa ja vaarantaa lapsen terveyden ja on jopa henkeä uhkaavaa. Väkivallan uhka, väkivalta vaurioittaa lapsen kykyä suojata itseään, tunteiden säätelyä, toimintakykyä, normaalia kasvua ja kehitystä ja niille ominaisia kehitystehtäviä ja pahimmillaan aiheuttaa mielenterveyden ongelmia ja muita kehityksellisiä viiveitä. Siksi on tärkeää, että sijoituksen alkaessa perhekodilla olisi käytössään mahdollisimman laajasti tietoa lapsen väkivaltaisuuden/koetun väkivallan historiasta, sekä perheen ja mahdollisesti suvun väkivallan ilmenemisen historiasta, koska perheväkivalta on usein ylisukupolvista ja jatkuu uusilla sukupolvilla, mikäli sitä ei saada katkaistuksi. Lisäksi perhekodilla tulisi olla tiedossa, jos on vaarana, että lapsen kokemana väkivalta jatkuu sijoituksen aikana, esimerkiksi puhelimitse tai tapaamisilla, koska se vaikeuttaa lapsen asettumista perhekodin arkeen ja estää toipumista vanhoista kokemuksista, lapsi ei pääse ikään kuin eteenpäin.

Toiveikkaan ilmapiirin luominen tapahtuu ratkaisukeskeisen ja lapsilähtöisen lähestymistavan avulla, läsnä olevalla, kuuntelevalla ja kunnioittavalla työotteella. Ihmisistä pyritään löytämään selviytymiskeinoja ja voimavaroja sekä tilanteisiin mahdollisimman hyvä ratkaisu. Perhekodissa tarkastellaan myös haitallisia selviytymiskeinoja ja vahvuuksia, jotta saadaan lapsen oma kompetenssi esille. Myös unelmointia tuetaan mm. satujen, kuvataideterapian ja kirjallisuusterapeuttisten menetelmien avulla.

Turvallinen ilmapiiri on rauhallinen, ennalta arvattavissa oleva, tukeva ja itsemääräämisoikeutta kunnioittava. Lapsille ei huudeta tai kohdella muuten epäkunnioittavasti. Myös aikuinen voi olla väärässä, ihmissuhteet eivät perustu vallankäyttöön tai valta-asemaan. Lapsella täytyy olla mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja olla osallisena yhteisössä sekä häntä koskevien asioiden hoitamisessa. Turvallisuutta ovat myös turvallisen ympäristön luominen (minimoidaan itsensä tai toisten satuttamisen mahdollisuus) ja liikkumisvapaus, päihitteettömyys ja väkivallattomuus.

Ihmisarvon kunnioittaminen tarkoittaa paljolti samoja asioita kuin turvallisuus mutta myös sitä, että lapselle kerrotaan hänen oikeutensa ja velvoitteensa, hän oppii tietämään, mikä on oikein ja mikä väärin. Lapsi oppii tuntemaan, että on arvokas ja hänestä välitetään. Perhekodin tavoitteena on, että lapsista tulee itseohjautuvia toimijoita, että he toimivat omasta halusta, ei pakosta. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet lapset ovat ennen sijoitusta eläneet perheissä, joissa ihmissuhteet ovat perustuneet vallankäyttöön ja kontrollointiin, siksi on tärkeää, että lapsi saa perhekodissa harjoitella itsemääräämisoikeuttaan, mm. opettelemalla sisäisen itsesuojelun taitoja ja itsesäätelyä esimerkiksi pitkäaikaisesta stressistä ja traumaista toipumista.

Toimintaperiaatteena ovat riittävä henkilöstö ja henkilöstön työhyvinvoinnin turvaaminen, yhteistyö eri toimijoiden kanssa tietokatkoksien välttämiseksi sekä henkilökunnan ammattitaidon kehittäminen. Yksi mottomme onkin, että ei pidä ennako-olettaa jonkun muun hoitavan tai kertovan jonkin asian, vaan jokainen työyhteisön jäsen on vastuussa asioiden eteenpäin viemisestä. Toimintaperiaatteena on myös lasten arjen sujumisen turvaaminen riittäväillä toimenpiteillä, jotta saadaan esimerkiksi koulunkäynti sujumaan. Toimenpiteiden avulla pyritään turvaamaan lapsen liittymistä perhekotiin ja ympäristöön. Toimenpiteillä tarkoitetaan yhdessä yhteistyötahojen kanssa suunniteltuja väliintuloja, apukeinoja tai apuvälineitä.

Tärkeä toimintaperiaate on yhteistyö sijoitettujen lasten omaisten ja muiden läheisten kanssa. Yhteistyö on usein haastavaa useista eri syistä ja joskus yhteistyön sujumiseen voi mennä paljon aikaa ja edetään pienin askelin ja vaikka erimielisyyttä välillä olisikin, on kuitenkin tärkeää muistuttaa myös läheisiä ja omaisia, että tavoite on kaikilla sama – lasten hyvinvointi ja lapsen etu.

3. Omavalvonnan organisointi, johtaminen ja vastuuhenkilöt

Perhekodin vastuuhenkilönä toimii Birgitta Huisman-Laine (sosionomi AMK) ja ratkaisukeskeisen terapian maisteri. Birgitta työskentelee perhekodeissa vakituisesti. Perhekodin toisena vanhempana toimii Jarkko Laine ja myös hän työskentelee perhekodeissa vakituisesti. Perhekodin omavalvonnasta vastaa Birgitta Huisman-Laine. AVI (Aluehallintovirasto) on tarkastanut rikosrekisteriotteet.

Työtehtävät jaetaan yhdessä ja työntekijän työvuorot suunnitellaan etukäteen. Joka päivä perhekodin arjessa vaihdetaan kuulumiset työntekijöiden ja lasten välillä, jotta tietokatkoksia ei synny. Lasten omaisiin ollaan yhteydessä sovitusti. Sosiaalityöntekijöihin ollaan yhteydessä asiakassuunnitelmapalaverien puitteissa ja tarvittaessa. Haluamme myös, että lapsen sosiaalityöntekijä keskustele kahden lapsen kanssa ja tarvittaessa vanhempien kanssa. Sosiaalityöntekijöille kirjoitetaan muutaman kuukauden välein raportti ja pyydettyä. Lapsen elämään liittyviin verkostoihin ollaan tarvittaessa yhteydessä ja säännöllisesti vaihdetaan kuulumisia.

Perhekodeissa ei varsinaista laadunhallintajärjestelmää ole, yksikön pienuudesta johtuen, mutta työn laatuun panostetaan muulla tavoin. Perhekodeissa on käytössä Birgitan kehittämä dialoginen päiväkirja, jossa selvitetään säännöllisesti myös lapsen oma mielipide asioihin. Päiväkirjasta ja lapsen mielipiteestä tehdään yhteenveto raportoinnin yhteydessä, joka lähetetään vanhemmille ja lastensuojelun sosiaalityöntekijälle.

Perhekoti elämäntapana on vaativaa ja ajoittain yksinäistäkin puurtamista, siksi on tärkeää huolehtia yhteisön hyvinvoinnista ja verkottumisesta. Siksi tärkeä laadunhallinnallinen tekijä perhekodeissa on myös ammatissa kehittyminen ja kouluttautuminen.

Perhekodin henkilöstö osallistuu myös Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen järjestämiin yksittäisiin lastensuojelun koulutuksiin. Lakiasioihin on myös hankittu lisäkoulutusta liittyen mm. lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja muihin seksuaalirikoksiin.

Perhekodin aikuiset käyvät säännöllisesti työnohjauksessa. Perhekodin kirjanpito hoidetaan perhekodin ulkopuolella. Varsinaista johtajuutta ei perhekodeissa ole, koska toiminta halutaan pitää kodinomaisena ja aikuisten suhteet ovat tasavertaisia. Päävastuu toiminnasta kuitenkin on perhekodin omistajilla, koska toiminta tapahtuu omistajien omassa kodissa.

4. Henkilöstön osallistuminen ja perehdyttäminen

Työntekijät perehdytetään yksikön toimintaan arjessa keskustellen ja toimimalla. Sijoittavalle taholle kerrotaan henkilöstö. Lapsiin tutustuminen alkaa sillä hetkellä, kun lapsi saapuu ensimmäisen kerran perhekotiin, tuolloin kaikki lapsen kanssa työskentelevät perhekodin aikuiset ovat paikalla. Tai kun lapsi tavataan ensimmäisen kerran jossakin muussa paikassa.

Perhekodeissa on perhekodin vanhempien lisäksi yksi puolikkaalla työajalla oleva työntekijä (palkattu vuonna 2018), joka opiskelee sairaanhoitajaksi (AMK). Lisäksi on palkattu vuonna 2019 kutsuttaessa tai tarvittaessa tuleva keikkatyöntekijä tilanteen haastavuuden vuoksi. (Tällä hetkellä perhekotiin sijoitetuilla lapsilla ei ole tapaamisia kodissaan.) Lääkehoidon vastuuhenkilöksi on palkattu sairaanhoitaja (AMK). Perhekodeissa käytetäänkin sijaisia, perhekodin aikuisten loma-ajan tuuraukseen. Sijaiset perehdytetään Nappula-tietojärjestelmän käyttöön ja heille tilataan omat tunnukset työsuhteen aluksi. Nappula ohjelmassa on jokaisen lapsen kohdalla lomakkeet, joiden pohjalta tietoa kirjataan yhdenmukaisesti (Arki, terveys, koulu, yhteydenpito, harrastukset ja lapsen omia ajatuksia). Perhekodin Nappula kirjaamisjärjestelmää päivitetään jatkossa uusien THL:n luomien lomakkeiden mukaisesti. Henkilökunnan kanssa käydään läpi hyvään kirjaamiseen liittyvä keskustelu. Perhekodin vastuuhenkilö on kirjaamisvalmennus koulutuksessa, huhtikuussa 2021.

Sijaisilta pyydetään rikosrekisteriote työsuhteen alussa. Perhekodeilla on käytössä työterveyshuolto.

Perehdytyksessä käydään läpi arjen rutiinit, lääkitys, kirjaaminen, yhteydenpitoon liittyvät asiat, lapsen vointi ja diagnoosit käydään myös läpi. Ajattelemme, että sijaisten on hyvä tietää lapsen oireilusta ja erityispiirteistä, sekä mieltymyksistä. Lasten arjen tulisi sujua johdonmukaisesti ja turvallisesti kaikkien häntä hoitavien aikuisten kanssa. Sijainen on tarvittaessa yhteydessä perhekotivanhempiin, mikäli jotakin erityistä tai epäselvyyttä ilmenee. Kaikilla työntekijöillä on tiedossa työntekijän sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitusvelvollisuus epäkohdista ja huonosta, epäasianmukaisesta kohtelusta.

5. Asiakkaan ja omaisten osallistuminen

Jokaisessa asiakassuunnitelmapalaverissa kaikilla on mahdollisuus antaa palautetta suullisesti. Perhekodin henkilöstö kysyy säännöllisesti kuulumisia esimerkiksi kotitapaamisten tai valvottujen tapaamisten sujumisesta (lapsilta ja tapaamisvalvojalta). Perhekodin väki kirjoittaa muutaman kuukauden välein yhteenvedon sijoituksen sujumisesta ja raportti käydään myös lapsen kanssa läpi ja yhteenvedossa on myös osio, jossa lapsi voi omin sanoin kertoa hänelle tärkeitä asioita. Sosiaalityöntekijät kirjaavat asiakassuunnitelmapalavereista yhteenvedon, joka toimitetaan kaikille osapuolille myös nuorelle (12-v) itselleen. Perhekodeilla nuoren kaikkia asiakirjoja säilytetään lukollisessa huoneessa, lukollisessa kaapissa, omissa kansioissaan. Perhekodeilla lapsi osallistuu arjen suunnitteluun ja perhekodeilla on käytössä nopeasti päivitettävissä oleva viikkosuunnitelma, josta lapsi näkee mitä perhekodeilla tapahtuu. Arjen tulee olla lapselle ennakoitavaa ja turvallista.

Perhekodin päivittäiset asiakaskirjaukset tehdään Nappula tietojärjestelmään. Jatkossa kirjauksissa myös lapsella on mahdollisuus osallistua päivittäisiin asiakaskirjauksiin lomakkeella ”lapsen omia ajatuksia”.

6. Riskien tunnistaminen ja korjaavat toimenpiteet

Ongelmatilanteissa ollaan, tilanteen vakavuudesta riippuen, yhteydessä tarvittaviin henkilöihin ja huoltajia tai omaisia informoidaan myös tapahtumista, yleensä puhelimitse saman päivän aikana. Tällaisia

tapahtumia ovat esimerkiksi lapsen väkivaltainen käytös tai häneen kohdistuva väkivalta koulussa tai onnettomuudet. Tällaisista tilanteista raportoidaan myös yhteenvetoihin sekä kirjataan myös perhekodin tietojärjestelmään (Nappula).

Hätänumero ja ensiapupakkaus ovat helposti saatavilla ja hätänumeroon soittamista on harjoiteltu, samoin paloturvallisuusasioita. Jokaisella lapsella, jolla on hoitokontakti, on myös sovittu mahdollisista kriisitilanteista ja niihin liittyvistä toimintasuunnitelmista, kuten psykiatrisesta kriisihoidosta.

Toimintaa kehitetään saadun palautteen pohjalta ja mahdollisuuksien mukaan. Tarvittaessa on oltu huoltajiin tai muihin läheisiin enemmän yhteydessä, tehty kotikäyntejä, kirjattu erilaisia sopimuksia lapsen ja huoltajien välille (koskien kotitapaamisten sujuvuutta tms.), järjestetty yhteisiä viranomaistapaamisia useammin, pyydetty konsultaatioapua, hankittu apuvälineitä ja keskusteltu asioista tarkemmin. Tilanteet vaihtelevat hyvin monella tapaa ja niihin pyritään vastaamaan.

Lapsen tullessa perhekotiin pyritään jo alkuhaastattelussa saamaan mahdollisimman tarkat tiedot, jotta pystytään mm. tunnistamaan riskit, kuten turvallisuusriskit (lapsen kohdistuvat/lapsen käyttäytymishäiriöt). Arjessa riskitilanteet on pyritty minimoimaan mahdollisimman tarkasti, esimerkiksi tulentekovälineet ja teräaseet eivät ole lasten saatavilla. Lapset eivät ole koskaan yksin perhekodilla, vaan aina on aikuinen paikalla ja saatavilla. Lapset ovat antaneet positiivista palautetta siitä, että perhekodilla on aina aikuinen kotona. Lapset eivät vastaa perhekodilla asustavien lemmikkien hoidosta, eivätkä ole yksin lemmikin kanssa.

Ennaltaehkäisevää työtä perhekodissa ovat huoltajille ja omaisille tiedottaminen, esimerkiksi väkivaltaan liittyvistä ilmiöistä ja asioista, ohjaaminen kotikäyntien avulla sekä kotitapaamisten aikana mm. puhelimitse tapahtuva ohjaaminen. Sijoitusprosessista, kuten lapsen kiinnittymisestä perhekotiin, vanhempien roolista ja esimerkiksi vanhemmille heräävästä mustasukkaisuudesta perhekodin aikuisia kohtaan keskustellaan myös. Hyödynnämme perhekodin aikaisempia kokemuksia sijoituksen kulusta, jonka avulla pystytään ennaltaehkäisemään mm. sijoituksen kiinnittymisvaikeudet ja jopa sijoituksen keskeytyminen karkailun tms. vuoksi.

Perhekodissa tehdään tarvittaessa perheille turvasuunnitelma, silloin kun kotitapaamiset alkavat. Valvotuissa tapaamisissa turvallisuudesta vastaavat tapaamispaikkavalvojat. Perhekoti ei voi kuitenkaan pakottaa lapsen perhettä tai muita läheisiä yhteistyöhön kanssaan. Perhekodin tavoitteena on mahdollisimman laaja yhteistoiminnallisuus lapsen läheisten kanssa, kuten läheisten osallistuminen sovittuihin asioihin.

Ennaltaehkäisevää työtä perhekodissa on myös perhekodin aikuisten ennakoiva suhtautuminen ja asenne mm. väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Rauhallinen, empaattinen ja johdonmukainen työote ja aikuisuus ovat hyviä työvälineitä. Tilanteen vaatiessa perhekodin tulee järjestää arki siten, että enemmän tarvitsevalle on enemmän aikaa.

Riskinä on myös perhekodin ulkopuolelta tulevat riskit, esimerkiksi sijoitettujen lasten läheisten luvaton oleskelu perhekodin läheisyydessä tai jopa pihassa. Riskiksi voidaan myös lisätä lapsiin kohdistuva väkivallan uhka tai henkinen väkivalta puhelimen tms. laitteen välityksellä. Tilanne voi eskaloitua pahaksi ennen kuin asia tulee perhekodin henkilökunnan tietoon, koska perhekodilla ei ole oikeutta seurata lasten puhelimen käyttöä tai rajoittaa puhelimen käyttöä, usein kuitenkin lapsi itse kertoo, jos yhteydenpito läheiseen pelottaa häntä. Joskus kuitenkin lapsen pelko on niin vahva, että hän ei uskalla/osaa kertoa

puhelimitse tapahtuvasta epäasiallisesta kohtelusta, vaan se saattaa näkyä käyttäytymisen tai tunnetilojen muutoksina arjessa, ennen/jälkeen puheluiden. Näihin tilanteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota, mikäli lapsen perheessä on todettu lähisuhdeväkivallan historia. Lapsen sijoittaminen ei aina tarkoita sitä, että lapsen oman perheen lähisuhdeväkivaltaongelma ratkeaisi tai loppuisi, vaan lapsi saattaa sijoituksen aikana joutua monenlaisen henkisen väkivallan kohteeksi tai välikappaleeksi yhteydenpidon/tapaamisten yhteydessä. Pelkkä huoli esimerkiksi vanhemman hyvinvoinnista voi aiheuttaa lapselle suurta henkistä kärsimystä, jopa koko sijoituksen ajan.

Yhteydenpidossa lapseen tuleekin omaisia ja läheisiä muistuttaa ja opastaa lapsikeskeisyydestä; perhekodissa ajatellaan, että yhteydenpidon läheisiin/omaisiin tulisi painottua lapsille tärkeistä asioista keskustelemiseen, lapsen kuulumisten kuuntelemiseen ja tärkeimpänä, että keskustelu pysyy lapsen ikä- ja kehitystason mukaisena. Lapsen tarpeetonta kuormittamista aikuisten asioilla tulisi välttää. Mikäli lapsen läheisten tai omaisten perheessä sattuu jotakin huolta herättävää, ihanteellista olisi, että siitä keskusteltaisiin ensin perhekodin aikuisten kanssa ja vasta sen jälkeen lapsen kanssa, jotta perhekodilla tiedetään ja osataan tukea lasta tämänkaltaisissa haastavissa tilanteissa. Lapsi ei saisi joutua aikuisen huolenkantajaksi.

Perhekodissa ei ole oikeutta pitää lapsesta kiinni, vaan keskustelemalla tulee selvitä. Lasten mielenterveysongelmien vuoksi joillakin on ollut kriisijakso, jonne siirtyminen on tapahtunut kivuttomasti. Perhekodissa on erikoistuttu väkivaltatyöhön. Perhekodilla ei ole oikeutta lastensuojelulain mukaisiin rajoitustoimiin, vaan niistä päättää lastensuojelun viranomaiset. Mikäli kuitenkin rajoitustoimia tarvitaan, niin silloin on syytä pohtia, onko perhehoito riittävä toimenpide lapselle vai tuleeko harkita sijaishuollon paikan vaihtamista.

Palvelun sisällön omavalvonta

---

7. Henkilöstö

Perhekodin vanhempi Birgitta Huisman-Laine, Sosionomi (AMK) ja ratkaisukeskeinen terapeutti ja ratkaisukeskeisen terapian maisteri ja Jarkko Laine Yhteisöpedagogi (AMK). Lisäksi yksi osa-aikainen työntekijä arjen apuna ja kaksi tarvittaessa kutsuttavaa työntekijää lomaturauksiin ym.

Haluamme säilyttää toiminnan mahdollisimman kodinomaisena. Sijoitettujen lasten ryhmä on pieni. Tärkeää on turvata yksilöllinen toipumis- ja kasvurauha lapsille, siksi esimerkiksi perhekodissa on jouduttu järjestämään myös sijoitetuille lapsille lomaa toisista sijoitetuista.

8. Toimitilat

Perhekodin toimitilat ovat tarkastettu ja hyväksytty toiminnan alkaessa viranomaisten toimesta ja tarvittavat paperit ovat toimitettu Aluehallintovirastolle.

Jokaiselle lapselle on oma huone. Perhekodissa on kolme wc:tä ja suihkua ja sauna. Yhteisiä tiloja ovat keittiö, ruokailutila, wc:t ja pesutilat ja oleskelutiloja. Virallisten papereiden säilytykseen on

kellarikerroksessa lukollinen huone ja lukollinen kaappi. Kaikilla on riittävästi yksityisyyttä ja olemme pyrkinneet pitämään perhekodin hyvin kodikkaana, koska perhekoti on samalla myös yksityinen kotimme. Perhekodissa ei asu enää perhekotivanhempien omia biologisia lapsia.

Palovaroittimet, jauhesammuttimet sekä sammutuspeitot ovat niille kuuluvilla paikoilla ja niiden sijainti suunniteltu yhdessä palotarkastajan kanssa. Palo- ja pelastussuunnitelma ovat tehtynä. Palovaroittimet ym. huolletaan ja uusitaan lain vaatimalla tavalla.

9. Asiakasturvallisuus

Kriisiapu on järjestetty perhekodin ulkopuolella kyseistä palvelua tarjoavissa yksiköissä ja niihin on päästy lääkärin läheteellä. Toimintasuunnitelma tällaisten tilanteiden varalle tehdään lasta hoitavan psykiatrisen yksikön kanssa yhdessä. Perhekodin sisustuksessa ja muussa järjestelyssä ovat minimoitu mm. tavaroiden heittäminen ja narujen yms. kiinnittäminen.

Tarvittaessa on järjestetty lyhytaikaista vierihoitoa esimerkiksi nuoren palatessa päihtyneenä. Huumeseuat yms. tehdään lääkärin vastaanotolla ja määräyksellä. Uhkaavissa tilanteissa soitetään poliisille. Apua saadaan nopeasti, koska perhekoti sijaitsee aivan Mikkelin keskustassa. Lasten huoneet turvaavat yksityisyyden myös kriisitilanteissa.

Paloturvallisuusasiat ovat keskusteltu ja opetettu lapsille henkilökohtaisesti, jotta kaikki tietävät pelastautumistiensä yms. tärkeät seikat. Lasten puhelimissa on perhekodin aikuisten puhelinnumerot. Yhteydenpidon rajoittamisesta päättää lastensuojelu. Päihtyneelle huoltajalle perhekodista ei voida antaa lasta esimerkiksi tapaamiseen. Yksityisyyden suojaamisen vuoksi lasten yhteydenpito puhelimitse läheisiin ja omaisiin tapahtuu heidän omissa huoneissaan.

Lapsille kerrataan myös lasten oikeudet sekä kerrotaan perhekodin toimintaan liittyvät vastuut ja velvoitteet, kuten vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus. Kerromme myös, että meillä yhteistyövelvoite esimerkiksi sosiaalitoimeen, emme voi salata heiltä sijoitukseen liittyvää tietoa. Emme puhu perhekodissa toisten kuullen yksityisasiota. Lapset voivat keskenään puhua esimerkiksi vertaistuen merkeissä, kuitenkin siten, että lapsi oppii samalla puhumaan sekä suojaamaan itseään (kenelle tahansa ei pidä yksityisiä asioita paljastaa). Lasten kuvia eikä tietoja julkaista perhekodin toimesta sosiaalisessa mediassa. Näistä toimintatavoista kerrotaan myös omaisille tai muille läheisille. Mikäli lapsi kertoo muistojaan perhekodin aikuisille esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaa omassa perheessään, niin kirjaamme sen aina Nappula-tietojärjestelmään, olemme yhteydessä lapsen omaan sosiaalityöntekijään.

Lapsen kertomista kaltoinkohtelu-, hyväksikäyttö ja väkivaltakokemuksista olemme tehneet yhdessä lapsen sosiaalityöntekijän kanssa rikosilmoituksen. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvästä virallisesta protokollasta olemme perhekodissamme tietoisia ja olemme toimineet sen mukaan. Lapsen kertoma hyväksikäyttö kirjataan ja lapselta ei kysytä asiasta perhekodilla, vaan asia siirretään lastensuojelun viranomaisten ja poliisin käsiteltäväksi. Usein on niin, että lapsi, alkaessaan luottamaan perhekodin aikuisiin, kertoo esimerkiksi vuosia aikaisemmin kokemastaan hyväksikäytöstä. Perhekodin aikuisten tehtävä ei ole tehdä selvitystä hyväksikäytöstä, vaan sen tekevät aina viranomaiset. Perhekodin aikuisten tehtävä on tukea lasta tällaisissa haastavissa ja vaikeissa tilanteissa, että lapsi ei ole tehnyt mitään väärää, kun on kertonut asiasta.

Turvallisuuden keskiössä perhekodissa ovat siis, *tilojen turvallisuus*, perhekodin *aikuisten ennaltaehkäisevä käyttäytyminen ja asenneilmapiiri, tiedottaminen* yhteistyötahoille ja lapsille sekä ennalta sovittujen *turvallisuusohjeiden noudattaminen* (paloturvallisuus ja kriisiapu).

Perhekotiin on hankittu 2017 vuoden aikana turvapalvelujärjestelmä Verisure Oy:ltä. Järjestelmässä on hälyttimet ja kamera (valokuvan ottamiseksi perhekodin henkilökunnan luvalla) palo- ja vesivahinkojen varalta. Tarvittaessa järjestelmän kautta voi myös kutsua vartijan paikalle. Perhekodissa ei videoida mitään tiloja eikä kameroita ole makuuhuoneissa, kamera on ainoastaan mahdollisen tulipalon paikantamiseksi. Lapsille Verisure hälytysjärjestelmä on tuonut paljon ulkoista turvallisuuden tunnetta, koska he ovat elämässään kokeneet paljon pelottavia tilanteita, esimerkiksi heidän nukkuessaan on kotiin saatettu tunkeutua. Lapsen sisäistä turvallisuuden tunnetta perhekodissa kasvatetaan mm. Turvataidot oppimateriaalin avulla.

Lapsen kertoessa kaltoinkohtelusta noudatamme virallista ohjeistusta, josta olemme konsultoineet KYS:n henkilökuntaa. Työntekijöille on tällaisia tilanteita varten esillä perhekodin aikuisten toimistossa huoneentaulu. Perhekodissa on käytössä Nappula-tietojärjestelmä, johon kirjaukset tehdään päivittäin.

Asiakkaan asema ja oikeudet

---

10. Palvelusopimus, hoito- ja palvelusuunnitelma

Sijoittavan kunnan kanssa tehdään kirjallinen hoitosopimus sekä lapselle asiakassuunnitelma, joka tarkistetaan vähintään kerran vuodessa mutta yleensä useammin, joidenkin kanssa jopa kolmen neljän kuukauden välein. Lapsi on lähes aina mukana häntä koskevissa neuvotteluissa ja tapaamisissa sekä perhekodilta kerrotaan, mikäli ollaan aikeissa soittaa tai ilmoittaa jostakin häntä koskevasta asiasta esimerkiksi sosiaalityöntekijälle tai kouluun.

Sijoittavan kunnan kanssa tehtävässä sopimuksessa esimerkiksi kirjataan:

- Perhekodin yhteystiedot, lupanumero, y-tunnus, vakuutukset, hoitopaikan velvollisuudet, tiedonluovutuksesta ja salassapidosta sopimus, yhteistoiminnasta, hoitokorvaustiedot, sopimuksen irtisanominen, sopimuksen muuttamiseen tarvittavat ohjeet, jälkihuolto alustavasti sekä kunnan lastensuojelun yhteyshenkilöt.

Sijoittavan kunnan kanssa tehtävässä asiakassuunnitelmassa kirjataan:

- Paikalla olevat henkilöt, sijoituksen kulun kuulumiset (kaikilta osapuolilta) sitten edellisen palaverin, onko tavoitteisiin päästy tai niissä pysytty, muutokset tavoitteiden asettamisessa, onko lasta kuultu sosiaalityöntekijän kanssa kahden, seuraava neuvottelu aika, jos saadaan sovittua, perustelut sille jatkuuko sijoitus vielä, erityistilanteista

selvitykset ja mahdolliset toimenpiteet (esim. terapia, sairaalassa olo tms.) sekä uudet tavoitteet.

Erikoissairaanhoidon kanssa tehdään myös erillisiä hoitosuunnitelmia, joita tarkistetaan säännöllisesti. Erikoissairaanhoidolla on omat hoitosuunnitelmapohjat, jotka postitetaan kaikille osapuolille. Hoidon päätyttyä myös lähetetään yhteenveto hoidon ajalta.

Perhekoti tekee myös lapsen kanssa oman arkisemman tavoitesuunnitelman, jota säännöllisesti tarkistetaan. Perhekodilta kirjoitetaan hoitosuhteen päätyttyä yhteenveto koko hoidon ajalta.

11. Asiakkaan kohtelu ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen

Perhekodeissa, perhehoidossa ei tehdä rajoittamispäätöksiä eikä eristystä, eikä voida rajoittaa liikkumisvapautta tai yhteydenpitoa läheisiin, ne päätökset tekee lapsen sosiaalityöntekijä tarvittaessa. Perhekodeissa ei ole oikeutta tehdä henkilötarkastusta tai henkilökatsastusta. Lapsille kerrotaan edellä mainitut asiat ja myös lastensuojelun sosiaalityöntekijä kertoo lapsille kyseiset asiat. Lasten oma sosiaalityöntekijä on myös antanut oman puhelinnumeron lapsille, joten lapset voivat kertoa hänelle asioitaan myös omatoimisesti. Perhehoidon riittävyttä pohditaan yhdessä lastensuojelun ja muun hoitavan tahon kanssa, mikäli näyttää siltä, että rajoituksia tarvitaan enemmän. Perhehoidossa voidaan toteuttaa lastensuojelun päätöksellä määrättyä yhteydenpidon rajoitusta, mutta puhelin on lapsella käytössä muuta yhteydenpitoa varten. Riittävä yöuni turvataan kuitenkin tarvittaessa siten, että lapsella ei ole yöllä puhelinta omassa huoneessaan.

Perhekodin arjessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten lapsille puhutaan. Kun hoidettavana on erityisen traumatisoituneita lapsia, tulee välttyä kaikenlaisilta ylilyönneiltä kuten huutamiselta yms. Tähän on perhekodeissa erityisesti panostettu ja myös työntekijät ovat tietoisia asiasta. Perhekodin aikuiset pyrkivät ylläpitämään ongelmia ennaltaehkäisevää ilmapiiriä ja asennetta perhekodin arjessa. Tunteiden näyttäminen on sallittua sekä lapsille että aikuisille ja parhaimmillaan tilanteet ovat lapsen kannalta korjaavia kokemuksia. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet lapset saattavat usein ajatella, että tunteiden näyttämisestä seuraa jotakin pahaa. Perhekodeissa he voivat oppia tunteisiin toisenlaisen mallin.

Lapsi osallistuu kaikkiin häntä koskeviin neuvotteluihin ja sopimuksien ja suunnitelmien tekoon. Hänelle kerrotaan jo etukäteen, mikäli joudutaan tiedottamaan omaisia tai sosiaalityöntekijöitä jostakin asiasta, mitään ei tapahdu lapsen tai omaisten tietämättä, avoimuus ja läpinäkyvyys ovat perhekodeissa tärkeitä asioita. Viimekädessä kuitenkin lastensuojelun sosiaalityöntekijä päättää, voidaanko jokin esimerkiksi vanhempaan liittyvä asia kertoa lapselle. Nämä tilanteet liittyvät usein lapselle erityisen haitalliseen asiaan.

12. Oikeusturva

Perhekodeilla on oikeusturva- ja vastuuvakuutus.

Lasten kanssa käydään läpi heidän oikeusturvaan liittyviä oikeuksia ja velvoitteita, aina ikäkauden mukaan, esimerkiksi mitä tapahtuu, jos tekee rikoksen tai on joutunut rikoksen uhriksi. Lapsien kertomat perheväkivalta ja muut kaltoinkohtelu/hyväksikäyttö kokemukset kirjataan välittömästi Nappula tietojärjestelmään aina ja ilmoitetaan viipymättä viranomaisille.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä selvittää alle 12-vuotiaan lapsen mielipiteen ja järjestää virallisen kuulemistilaisuuden 12-vuotiaalle/ja yli 12-vuotiaalle esimerkiksi tehdessään yhteydenpidonrajoituspäätöksen. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä kertoo lapselle samalla hänen oikeutensa, sekä vanhempien oikeuden valittaa päätöksistä. Sosiaalityöntekijä kertoo lapselle myös yhteydenpidonrajoituksen keston ja loppumisajankohdan.

Perhekodissa on ilmoitusvelvollisuus sosiaalihuoltolain nojalla, esimerkiksi tilanteessa, jossa huomataan lapsen huonoa kohtelua. Perhekodissa lapsille kerrotaan, että he saavat kertoa kaikesta, mitä perhekodilla/muulla tapahtuu tai sanotaan. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet tai kohdanneet lapset ovat usein menneisyydessään joutuneet kantamaan salaisuuksia aikuisten painostamana. Pehdytyksessä työntekijöille kerrotaan ilmoitusvelvollisuudesta ja kirjaamisen menettelystä. Kirjaaminen tapahtuu viipymättä lapsen kertoessa asiansa. Perhekotimme tietojärjestelmässä Nappulassa on jokaisella lapsella ”Lapsen omia ajatuksia” lomake, johon kyseiset kirjaukset tehdään, joten ne on helppo löytää kirjauksista. Lapsen omaan sosiaalityöntekijään ollaan yhteydessä saman päivän aikana, useimmiten jätetään kiireellinen soittopyyntö, mikäli sosiaalityöntekijä ei ole tavattavissa heti puhelimitse.

Sosiaalihuollon henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus:

Henkilökunta on ohjeistettu toimimaan sosiaalihuoltolain 1.1.2016 voimaan tulleen säännöksen mukaisesti (Toimintaohje henkilökunnalle sosiaalihuollon henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta sosiaalihuollon toteuttamisesta).

Sosiaalihuoltolain (1301/2014 § 48, § 49) velvoittavat sosiaalihuollon henkilökunnan ilmoittamaan viipymättä toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos he huomaavat tehtävissään epäkohtia tai epäkohdan uhkia asiakkaan sosiaalihuollon toteutumisessa. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta essoten sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä. Mikäli epäkohtaa ei saada korjattua, on asiasta ilmoitettava aluehallintovirastolle (§ 49). Aluehallintovirasto tai Valvira voivat antaa määräyksen epäkohdan poistamiseksi ja päättää sitä koskevista lisätoimenpiteistä siten kuin erikseen säädetään.

Omaavontasuunnitelman liitteenä on lomake, jolla ilmoituksen voi tehdä. Ilmoitus tulee tehdä välittömästi ko. lomakkeella yksikön toiminnasta vastaavalle eli yksikön esimiehelle. Ilmoituksen vastaanottaneen henkilön on ilmoitettava asiasta essoten sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Myös yksityisiltä palveluntuottajilta hankituista, kunnan järjestämistä kuuluviin sosiaalihuollon palveluista tehtävät SHL- ilmoitukset osoitetaan essoten kirjaamoon, mistä se toimitetaan viranhaltijan käsittelyyn. Kirjaamo välittää ilmoituksen sosiaalihuollon johtavan viranhaltijan lisäksi asianomaisen vastualueen tai palvelualueen johtajalle.

Yhteystiedot:

**Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden ky. (Essote)
Kirjaamo, Porrassalmenkatu 35-37, 50100 Mikkeli
kirjaamo@essote.fi**

Asiakkaan kokema epäasiallinen kohtelu ja siitä ilmoittaminen:

Mikäli asiakas kokee tullessaan kohdelluksi epäasiallisesti tai halutaan antaa palautetta palvelun laadusta ohjataan asiakasta tai hänen omaisiansa antamaan palautetta toiminnasta yksikön esimiehelle. Essotessa on laadittu tähän lomake: Palveluun liittyvä palaute. Näitä lomakkeita on saatavilla toimintayksikön omien palautelomakkeiden yhteydessä (palautelaatikon vieressä). Lomakkeiden palauttamiseen voidaan käyttää yhteistä

palautelaatikkaa palveluntuottajan omien palautelomakkeiden kanssa. Palveluntuottaja lähettää lomakkeet essoten kirjaamoon.

Palveluun liittyvä palautelomake löytyy myös osoitteesta:

https://www.essote.fi/wp-content/uploads/sites/2/2019/09/palvelunlaatupalaute_essote.pdf

Muistutus:

Asiakkaalla on oikeus tehdä myös muistutus, mikäli hän on tyytymätön kohteluunsa tai palvelun laatuun. Palvelun perustuessa ostopalvelusopimukseen muistutus tehdään järjestämisvastuussa olevalle viranomaiselle, Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen. Muistutukseen annetaan aina kirjallinen vastaus.

Muistutuksen vastaanottaja **Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (Essote)**

Kirjaamo, Porrassalmenkatu 35-37, 50100 Mikkeli

kirjaamo@essote.fi

Sosiaaliasiamiehen yhteystiedot sekä tiedot hänen tarjoamista palveluista

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (Essote)

Yhteydenotot ja tapaamisten sopiminen puhelimitse arkisin klo 9-14

Puh: 044 351 2818

Sähköposti: sosiaali.potilasasiamies@essote.fi

Sosiaali- ja potilasasiamies:

- **neuvoo ja ohjaa asiakas- ja potilaslain soveltamiseen liittyvissä asioissa**
- **avustaa asiakkaita ja potilaita mm. muistutuksen ja muiden oikeusturvakeinojen käytössä**
- **tiedottaa asiakkaan ja potilaan oikeuksista**
- **toimii asiakkaiden ja potilaiden oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi**

Perhekodissamme palveluistamme saatuun palautteeseen vastataan ja epäkohdat huomioidaan arjen työskentelyssä, sekä palautteen pohjalta, ja tarvittavat korjaukset tehdään. Epäkohdista keskustellaan lasten ja muiden asianosaisten kanssa viipymättä. Perhekodin henkilökunta käy työnohjauksessa, jossa omaa työskentelyä arvioidaan ja pohditaan prosessinomaisesti koko ajan. Toimintaa koskevien muistutuksien, kantelu- ja muiden valvontapäätöksien käsittelyaika on noin yksi kuukausi, riippuen myös muiden asianosaisten ja viranomaisten aikatauluista, mikäli asiaa ei saada ratkeamaan lyhyemmässä aikataulussa. Henkilökunnalle tiedotetaan viipymättä palautteesta ja epäkohdista ja asioista keskustellaan, jotta tilanne saadaan korjattua. Tarvittaessa ja riippuen asiasta, työnantaja järjestää henkilökunnalle koulutusta, ohjausta tai muuta toimenpidettä ongelman ratkaisun tueksi. Toimenpiteiden jälkeen tilannetta seurataan ja arvioidaan jatkotoimenpiteiden tarvetta.

Kuluttajaneuvonnan yhteystiedot sekä tiedot sitä kautta saatavista palveluista

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) yhteystiedot

Kuluttajaneuvonta palvelee puhelimitse arkisin klo 9–15

Puh: 029 505 3050

<https://www.kkv.fi/kuluttajaneuvonta/>

Kuluttajaoikeusneuvoja:

- **antaa tietoa kuluttajan oikeuksista, mm. tavaran tai palvelun virheen hyvityksestä, sopimuksista ja maksamisesta**
- **avustaa ja sovittelee kuluttajan ja yrityksen välisessä riitatilanteessa**

Terveydenhuollon laitteet ja tarvikkeet

Terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeita koskeva ohjaus ja valvonta siirtyi Valviralta vuoden 2020 alussa Fimealle. Terveydenhuollon laitteiden käyttöön, huoltoon ja käytön ohjaukseen sosiaalihuollon yksiköissä merkittäviä turvallisuusriskejä, joiden ennaltaehkäiseminen on omavalvonnassa huomioon otettava asia.

Sosiaalihuollon yksiköissä käytetään paljon erilaisia terveydenhuollon laitteiksi ja tarvikkeiksi luokiteltuja välineitä ja hoitotarvikkeita, joihin liittyvistä käytännöistä säädetään terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010). Terveydenhuollon laitteella tarkoitetaan instrumenttia, laitteistoa, välinettä, ohjelmistoa, materiaalia tai muuta yksinään tai yhdistelmänä käytettävää laitetta tai tarviketta, jonka valmistaja on tarkoittanut muun muassa sairauden tai vamman diagnosointiin, ehkäisyyn, tarkkailuun, hoitoon, lievitykseen tai anatomian tai fysiologisen toiminnon tutkimukseen tai korvaamiseen. Hoitoon käytettäviä laitteita ovat mm. pyörätuolit, rollaattorit, sairaalasängyt, nostolaitteet, verensokeri-, kuume- ja verenpainemittarit, kuulolaitteet, haavasidokset ym. vastaavat. Terveydenhuollon ammattimaista käyttäjää koskevat velvoitteet on määritelty laissa (24–26 §). Organisaation on nimettävä vastuuhenkilö, joka vastaa siitä, että yksikössä noudatetaan [terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annettua lakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä](#).

Mikäli perhekodissamme lapset tarvitsevat apuvälineitä tai muita terveydenhuollon laitteita, otetaan ne käyttöön terveydenhuollon henkilökunnan määräyksestä ja ne saadaan lainaan sairaalan apuvälineyksiköstä, joka vastaa laitteiden huolloista ja toimivuudesta sekä käyttöönoton ohjauksesta. Mikäli apuväline menee rikki tai ei toimi, se otetaan välittömästi pois käytöstä ja olemme yhteydessä apuvälineyksikköön, sekä teemme vaaratilanneilmoituksen.

Vaaratilanneilmoitus tehdään lomakkeella Fimeaan osoitteessa:

<https://www.fimea.fi/documents/160140/764068/2019-11-K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4n+vaaratilanneilmoituslomake.pdf/ac6bcb04-1616-8722-7327-9c84c13b7d82?t=1577451373290>

Apteekista, Suomen ensiapukoulutuksesta ja SPR:ltä perhekotiin ostetaan kuumemittarit, haavataitokset ja muut ensiaputarvikkeet. Tarvikkeita säilytetään lääkekaapissa, jonka sisältö ja päiväykset tarkistetaan kuukausittain, ja aina se henkilö, joka ottaa tarvikkeen käyttöön (tarkistaa viimeisen käyttöpäivämäärän sekä tarvikkeen laadun). Lääkekaapin asianmukaisten tarvikkeiden saatavuus tarkistetaan yhdessä perhekodin vastuusairaanhoitajan kanssa ja tarvittavista ostoista huolehtivat perhekodin aikuiset.

Perhekodin vastuuhenkilö:

Birgitta Huisman-Laine

044-988 2828

porraskatu@gmail.com

Porraskatu 6, 50100 Mikkeli

Porraskadun perhekoti

Perhekodin vastaava sairaanhoitaja:

Tanja Saari

Yhteydenotot perhekodin vastuuhenkilön kautta

Asiakastyön sisältö

---

13. Kasvua/hyvinvointia tukeva palvelu

Perhekodissa lapsilla on säännöllinen päivärytmi. Ruokailut ovat yhteisiä hetkiä ja pienempien lasten nukkumaanmenoajat ovat yhteiset. Kotiintuloajat sovitaan lapsen menojen ja ikätason mukaan. Kaikki lapset käyvät koulua ja kouluihin ollaan säännöllisesti yhteydessä lapsen koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. Perhekodin henkilökunta pyytää ennen asiakassuunnitelmapalaveria myös koulusta vähintään suullisen arvion lapsen koulu kuulumisista, usein myös koulun henkilökuntaa osallistuu neuvotteluihin.

Lapsia kannustetaan luomaan myös ulkopuolisia ystävyysuhteita ja tuetaan löytämään mieluisia ja kehittäviä harrastuksia. Perhekodin lapset ja henkilökunta harrastavat myös yhdessä, käymme mm. keilaamassa tai elokuvissa säännöllisesti erilaisilla kokoonpanoilla.

Lapsia neuvotaan ja ohjataan huolehtimaan omasta terveydestä ja hygieniasta, hoitovuorokausimaksuun kuuluvat mm. hygieniatarvikkeet, vaatteet sekä harrastusvälineet. Lapset oppivat, käytännön askareita ja puhtaudesta huolehtimista ikätason ja hyvinvoinnin mukaan, aikuisten ohjauksessa. Lapsille kerrotaan myös terveellisen ruokavalion ja liikunnan merkityksestä.

Perhekodissa on paljon monialaista kirjallisuutta, jota hyödynnetään lasten kanssa. Perhekodin aikuiset tutustuvat ja seuraavat alan uusia tutkimuksia, jotka huomioidaan arjessa, mahdollisuuksien mukaan. Lasten kanssa tehdään ongelma- ja pohdintatehtäviä sekä keskustellaan säännöllisesti kuulumiset, vointi, huolet yms. Tällä pyritään luomaan kodikkuutta ja tuomaan lapsen oma ääni kuuluville, joka samalla tukee myös itsemääräämisoikeutta, ”sillä on merkitystä, mitä minä sanon” – ajatuksella. Lapsen kanssa pyritään suunnittelemaan myös asiakassuunnitelmien pohjalta arkisemmat omat henkilökohtaiset tavoitteet, miten voin ne saavuttaa – ajatuksella. Perhekodissa opetetaan lapsille turvataitoja sekä rentoutumisen taitoja.

Perhekodissa käytetään yhtenä menetelmänä eläinavusteista valmennusta. Birgitta on käynyt eläinavusteisen valmennuksen koulutusohjelman ja perhekodissa on koira (Hilja Kukkanen, Chihuahua), joka on testattu ja todettu sopivaksi valmennukseen eläintyöpariksi Birgitalle. Eläintyöparin tehtävänä on olla paitsi lemmikkinä perheessä, niin myös helpontaa lapsen olemista erilaisissa tilanteissa. Tällaisia

tilanteita ovat mm. läksyjen tekeminen, lapsen palaverit, yhteiset toiminnalliset tuokiot, kaupungilla asiointi. Koira toimii siltana aikuisen ja lapsen välillä, helpontamassa vuorovaikutusta ja tunnetiloja. Eläinavusteisen toiminnan hyödyistä on olemassa paljon tutkittua tietoa, se mm. eläimen koskettaminen alentaa verenpainetta, rauhoittaa sydämen sykettä, laskee stressitasoa tilanteissa, joissa esimerkiksi lapsi jännittää tai pelkää. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet lapset ovat usein nähneet myös lemmikkeihin ja muihin eläimiin kohdistuvaa väkivaltaa ja siksi perhekodilla opetetaan lapsille myös hyvää eläimen kohtelua. Perhekodin lemmikit ovat aikuisten vastuulla, mutta halutessaan lapsi saa osallistua lemmikkien hoitoon ja usein tykkäävätkin vaikkapa harjata ja rapsutella perheen koiria. Lapselle eläinavusteinen työskentely on vapaa-ehtoista.

Perhekodin päätavoitteena on tehdä itsensä tarpeettomaksi eli pyrkiä voimavaraistamaan lapsi ja vaikuttaa lapsen kautta myös hänen perheensä hyvinvointiin. Tämä tarkoittaa sitä, että lapselle puhutaan ja häntä kuunnellaan ja reagoidaan asioihin. Kaikista lapsista löytyy omia vahvuuksia ja voimavaroja, joita sijoituksen aikana tuodaan esille, esimerkiksi asiakassuunnitelmapalavereissa sekä arjessa. Lapsen itsetunnon koheneminen vaikuttaa häneen voimauttavasti. Perhekodissa kiinnitetään erityistä huomiota *kiireettömyyteen sekä vuorovaikutuksen laatuun*. Läsnaololla ja kunnioittavalla työotteella työskennellään lapsen kanssa, he ovat usein eri yhteyksissä tottuneet epäkunnioittavaan ja torjuvaan asenteeseen ja negatiiviseen palautteeseen. Perhekodissa sitä ei enää jatketa, hän saa perhekodista mallin toisenlaiseen tapaan kommunikoida ihmisten kanssa. Vastustusta ilmenee mutta siihen suhtaudutaan kärsivällisesti.

Lapsen läheisiä kehoitetaan ja ohjataan myös vuorovaikutustilanteista lapsen kanssa, tarvittaessa. Tiedonkulku on keskeisessä asemassa tässä kohtaa, huoltajilta meille ja meiltä huoltajille. Perhekodin henkilökunta pyrkii tuomaan eri yhteyksissä esille havaintoja ja uusia näkökulmia lapsen arjesta ja käyttäytymisestä. Perhekoti ei pakota ketään muutokseen vaan muutoshalun täytyy lähteä lapsesta ja hänen läheisistään itsestään. Joskus muutos lähtee vörymään pienistä arkisista huomioista ja vinkeistä mutta ei koskaan pakottamalla. Perhekodin henkilökunta ei tuomitse tai arvostele läheisiä, mutta voi antaa ohjausta ja opastusta tarvittaessa ja huomioimalla mahdollisia epäkohtia. Välillä on tehtävä kyseenalaistavia huomioita ja kysymyksiä. Näin ollen aina ei selvitä ilman loukkaantumisia, mutta ne pyritään selvittämään, koska kaikilla on lopulta yhteinen tavoite – lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Mikäli riita tai ongelmatilanne ei lähde aukeamaan huoltajien kanssa yrityksistä huolimatta, voidaan pyytää ulkopuolista apua tilanteen selvittämiseksi. Perhekodin henkilökunta pyrkii toimimaan tilanteen mukaan ja ammatillisesti.

14. Ravitsemus

Perhekodin vanhempi Birgitta Huisman-Laine on opiskellut ravitsemusalaa. Perhekodissa tehdään ravitsevaa ja terveellistä kotiruokaa ja vastataan myös erityisruokavalioista. Perhekodin henkilökunta on tietoinen ruoanlaittoon liittyvistä hygieniasioista ja noudattaa yleisiä, tarvittavia hygieniohjeita ruoan valmistuksen ja säilytyksen yhteydessä. Lapsille kerrotaan ravitsemukseen liittyvistä asioista ja ruokailutilanteiden viihtyvyyteen panostetaan. Tarvittaessa ollaan yhteydessä ravitsemusterapeuttiin, yksilöllisen suunnittelun mukaan esimerkiksi syömishäiriötapauksissa.

Perhekodissa on järjestetty aamiainen, lounas, välipala, päivällinen ja iltapala. Myös ravintolassa ja kahviloissa käydään säännöllisesti harjoittelemassa sosiaalisia tilanteita ja mukavaa yhdessäoloa. Lapsilla on myös karkkipäivä. Lasten syntymäpäiviä juhlitaan, mikäli lapsi haluaa niitä juhlia.

Lapset osallistetaan ravitsemukseen liittyviin asioihin siten, että he saavat osallistua ruoan laittamiseen, ruokalistojen suunnitteluun, perhekodissa on leipomishetkiä ja ruoanlaittohetkiä lasten omasta toivomuksesta.

15. Ulkoilu ja liikunta

Perhekoti sijaitsee lähes kaikenlaisten ulkoilu- ja liikuntamahdollisuuksien läheisyydessä. Luistelupaikka ja urheilukentät ovat näköetäisyydellä ja pururadat ja hiihtoladut vajaan kilometrin etäisyydellä. Uimahalli sekä liikuntasali ovat kävelymatkan päässä. Turvallisuus niihin kulkiessa on myös hyvä, valaistut jalkakäytävät ja liikennevalot. Lapsille on heijastimet ja polkupyörissä on valaisimet.

Perhekodissa on tutustuttu Mikkelin alueen liikunta- ja muuhun harrastustarjontaan.

Perhekodissa toivotaan, että lapsi itse löytää mieleisen harrastuksen, perhekodin aikuiset eivät määrää sitä mutta suosittelevat, mikäli lapsi ei itse keksi kiinnostavaa harrastusta. Jokaiselle pyritään löytämään mieleinen ulkoilu- tai liikuntaharrastus sijoituksen aikana. Päivittäistä ulkoilua suositellaan yhdessä terveellisen ravitsemuksen kanssa, koska sen on huomattu vähentävän ongelmakäyttäytymistä ja parantavan yleistä terveyttä.

Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet perheet elävät usein melko eristyksissä muista ihmisistä ja elinpiireistä ja onkin yleistä, että lapsella ei ole ollut mitään harrastuksia perhekotiin tullessaan, siksi harrastuksen löytymiseen voi mennä aikaa ja ulkoilu ym. liikuminen ei ole aluksi lapselle luontevaa. Aluksi lapsi tarvitseekin paljon aikuisen tukea ja mukana olemista ulkoilutaitojen opetteluun.

16. Hygienenkäytännöt

- Joka päivä suoritetaan kevyt imurointi ja wc:t pestään vähintään kahdesti viikossa. Jokaisella on henkilökohtaiset käsi-, kasvo- ja kylpypyyhkeet, jotka pestään viikkosiivouksen yhteydessä ja tarpeen mukaan.
- Perhekodissa siivotaan viikoittain ja vaihdetaan ja tuuletetaan petivaatteet (siitepölyaikaan tuuletus kuivausrummun tuuletusohjelmalla).
- Keittiössä on käsidesi ja wc tiloissa lisäksi käsisaippua. Käsipyyhepaperia käytetään influenssa-aikaan ehkäisemään pyyhkeen kautta tartuntoja.
- Tiskikone takaa astioiden puhtauden.
- Pyykkiä pestään lähes päivittäin, kuivausrumpu on käytössä talvisin ja kesäisin kuivataan ulkona, paitsi allergikot.
- Epidemia-aikoina sairastaessa esimerkiksi vatsatautia, on mahdollista ruokailla omassa huoneessa tai eri aikaan kuin muut, tartuntojen ehkäisemiseksi.
- Tiedotetaan sairauksista ja epidemioista ja niihin liittyvistä käytännöistä lapsia.
- Perhekodilla on maskeja ja niitä käytetään asioidessa kodin ulkopuolella. Perhekodilta on osallistuttu Essoten järjestämään koronaryhmään saamaan asianmukaista tietoa koronasta. Myös koronapuhelimeen on soitettu ja kysytty epäselvissä tilanteissa. Perhekodissa seurataan THL:n antamia ohjeistuksia ja niitä noudatetaan.
- Roska-auto käy keräämässä bio- ja yhdyskuntajätteet säännöllisesti. Paperi-, muovi- ja pahvijäte viedään itse paperin-, muovin- ja pahvinkeräyslaatikoihin Rinki-yhteiskeräyspisteisiin. Patterit kerätään patterinkeräykseen ja viedään itse, kuten myös lasijäte. Mahdollinen ongelmajäte viedään kaatopaikalle asianmukaisesti.

17. Sairaushoito

Kiireellisissä akuuteissa hätätilanteissa kuten onnettomuudet, mennään ensiapuun tai soitetaan ambulanssi. Perhekodin vanhemmat ovat käyneet SPR:n ensiapukoulutuksen ja uusivat sen kolmen vuoden välein. Kiireellisissä mutta ei hätätilanteissa esimerkiksi korvatulehdukset tms. käytetään yksityisiä sekä kunnallisia lääkäripalveluja. Kouluterveydenhuollon kautta on myös hakeuduttu lääkäriin. Ammattikoulussa terveydenhoitajan kautta on mahdollista päästä lääkäriin, kun kyseessä ei ole kiireellinen tapaus.

Lapsella, jolla on psykiatrinen hoitokontakti, on ollut oma suunniteltu hoito psykiatrian vastaanotolla, psykoterapiassa ja samalla on sovittu myös mahdollisesta kriisihoidosta. Mikäli hoitokontaktia ei ole ja tarvetta psykiatrian palveluihin syntyy, kiireellisissä tapauksissa ensiavun kautta ja muutoin esimerkiksi kouluterveydenhuollon kautta koulupsykologin ja psykiatrian vastaanoton avun piiriin. Lääkäri voi määrätä tarvittaessa esimerkiksi psykiatrisen hoitjakson sairaalassa ja jakson päätyttyä palataan taas perhekotiin.

Hammaslääkäripalveluita olemme käyttäneet kunnallisia sekä yksityisiä, kiireellisyydestä riippuen, tarkastusten säännöllisyydestä huolehditaan.

Mikäli lapsi sairastaa esimerkiksi normaalia kausi-influenssaa, niin hän on kotona perhekodilla levossa ja riippuen sairauden kestosta ja voimakkuudesta, ja on kotona vielä 1-3 päivää kuumeettomana. Läksyt kysytään silloin koulusta ja niitä tehdään voinnin mukaan. Sijoitetuilla lapsilla on paljon kokemuksia siitä, että ennen sijoitusta on sairaana menty kouluun, mielestämme siksi on erityisen tärkeää korostaa hoivan ja huolenpidon merkitystä lapsen sairastaessa ja toipuessa.

18. Lääkehoito (Päivitetty huhtikuu 2021)

Lääkehoidosta vastaa perhekodissa sairaanhoitaja. Hän käy annostelemassa lasten reseptilääkkeet dosetteihin kahden viikon välein ja samalla käydään läpi lääkehoitoon liittyviä asioita, sekä kirjaa tietojärjestelmään lääkkeen annostelun. Perhekodin henkilöstö on käynyt tarvittavat lääkelupakoulutukset (sis. myös PKV-lääkkeet). Lasten lääkitys kirjataan Nappula-järjestelmään päivittäin.

Perhekodilla on käytössä tilava, mittatilaustyönä tehty lukollinen lääkekaappi. Lääkekaapissa ovat yhteiset nk. käsikauppalääkkeet ja vitamiinit. Lasten henkilökohtaiset (lääkärin määräämät) lääkkeet ovat erillisessä lukollisessa kaapissa perhekodin tiloissa, kaikkiaan kolmen lukon takana. Lasten henkilökohtaiset lääkkeet ovat nimetyissä pusseissa ja myös dosetit on nimetty. Ohjausta lääkkeistä saadaan perhekodilla lääkehoidosta vastaavalta sairaanhoitajalta, lasta hoitavalta lääkäriltä ja tarvittaessa apteekista. Perhekodilla on myös saatavilla lääkehoitoon tueksi siihen liittyvää kirjallisuutta kuten vuosittain ilmestyvä lääkeopas. Lääkkeen sopivuutta lapsen muuhun lääkitykseen (esimerkiksi särkylääkkeet) kysytään aina lääkäriltä ja/tai apteekin henkilökunnalta.

Lääkkeet jaetaan kahden viikon välein puhtaaseen nimettyyn dosettiin, josta lääkkeet annetaan niille, keillä reseptilääkitys on. Lääkkeitä jakaessa käytetään kaksoistarkistusta, jotta oikea lääke annetaan oikealle henkilölle. Perhekodin vanhempien lomien ajaksi lasten lääkkeet jaetaan dosetteihin valmiiksi, josta sijainen antaa lääkkeet. Perhekodilla on tarvittavat välineet lääkkeen hygieeniseen annosteluun, atulat, lääkeleikkuri, hengityssuojaimia, desinfiointiaineita. Lääkkeen annostelu tapahtuu yksin, häiriöttä, virheiden välttämiseksi. Dosettiin jaetut lääkkeet kaksoistarkastetaan. Lääkejätteet (mm. lattialle pudonneet/annostuksen vaihtuessa dosetista poistetut lääkkeet) kerätään läpinäkyvään lasipurkkiin ja ne palautetaan apteekkiin. Lääkekaapin sisällön päiväykset tarkistetaan kuukausittain ja tarkistus kirjataan lääkekaapin ovesa olevaan lomakkeeseen.

Lääkereseptin uusinta tapahtuu viimeistään kahta viikkoa ennen lääkkeen loppumista tai lääkärin vastaanotolla käydessä esimerkiksi psykiatrian vastaanoton verkostotapaamisessa. Nykyisin lähes kaikki lääkkeet ovat e-reseptillä ja uusiminen on siten nopeaa, soitetaan psykiatrian vastaanoton kansliaan ja sieltä viesti siirretään lääkärille, joka uusii reseptin.

Lääkkeet haetaan lapsille aikuisten toimesta apteekista, lapsen Kela-kortilla, apteekista ilmoitetaan samalla, milloin e-reseptiltä loppuu lääkkeet, joten omalla aktiivisella seurannalla ja apteekin avulla reseptit saadaan ajoissa uusittua.

Lasten lääkehoitoa tarkistetaan säännöllisesti jokaisella lääkärin seurantakäynnillä ja tarvittaessa lääkitystä tai annostusta muutetaan, päätöksen siitä tekee aina hoitava lääkäri. Lääkemuutokset päivitetään myös perhekodin Nappula-ohjelmaan viipymättä. Psykiatrian vastaanotolta ollaan yhteydessä kouluterveydenhuoltoon ja sovitaan tarvittavat seurannat lääkehoitoon liittyen, kuten verenpaineen mittaus. Kouluterveydenhuollon kirjaukset tarkistetaan (hoitava lääkäri) tietokannasta ja tarvittaessa lääkäri määrää tarvittavat laboratoriotutkimukset lääkehoitoon liittyen.

Läheisten tai lapsen toivomus lääkehoidon tarkistamisesta viestitetään aina hoitavalle lääkärille. Lääkehoidon muutoksista viestitään aina perhekodin henkilökunnalle ja myös läheisille ilmoitetaan muutoksista. Kotitapaamisille annetaan dosetti mukaan (tällä hetkellä kenelläkään ei ole kotitapaamisia). Läheisiä myös tiedotetaan toimintaohjeista, miten menetellään, jos lääke esimerkiksi unohtuu ottaa. Lasta hoitava lääkäri tiedottaa myös aina lasta, läheisiä sekä perhekodin henkilökuntaa lääkkeisiin liittyvistä riskeistä esimerkiksi greippi (PKV-lääkkeet), alkoholi ja lääkkeet, yliannostus, vaikutukset ja haittavaikutukset sekä tarvittavat seurantaan liittyvät verikokeet yms.

Lääkkeiden käytön yhteydessä ilmenevistä haittavaikutuksista tehdään haittavaikutusilmoitus Fimeaan.

<https://asiointi.fimea.fi/LoginSP/app?AP=SPVETUMA&LG=fi&url=https://asiointi.fimea.fi:443/FimeaAsiointi/hakemus/ValitseAsiointiKausi&p=hakukausild%3D49785092>

19. Asiakastietojen käsittely

Perhekodissa lapsen asioita viestitään puhelimitse ja kirjeitse, läheisille, sosiaaliviranomaisille ja/tai muulle hoitavalle/kasvatukseen osallistuvalla taholla sovituksi. Kirjeet osoitetaan niille henkilöille, jotka ovat lapsen asioissa yhteistyövelvollisia. Sähköpostitse ei hoideta asioiden selvittelyä esimerkiksi ongelmatilanteissa. Sähköpostitse sovitaan tapaamisaikoja, joissa ei mainita henkilöön liittyviä tietoja kuten nimi, sosiaaliturvatunnus. Yleisimmin tilanteet hoidetaan asiakassuunnitelmapalaverissa kaikkien osapuolten läsnä ollessa, poissaolijoita tiedotetaan ja he saavat raportin jälkikäteen sosiaalityöntekijöiltä. Puhelimitse hoidetaan myös paljon asioita ja silloin puhutaan tilassa, jossa ulkopuoliset eivät kuule. Tuntemattomille tai muutoin ulkopuolisille tahoille ei anneta puhelimitse mitään asiakastietoja.

Lasten asiakirjat säilytetään perhekodilla kunkin lapsen omassa kansiossa, lukollisessa lukkokaapissa, lukollisessa huoneessa. Huoneessa käy ainoastaan perhekodin henkilökunta. Päivittäiset lääkekirjaukset sekä muut kirjaukset tehdään Nappula-tietojärjestelmään. Henkilökunnalla on omat tunnukset Nappulaan kirjausten tekemistä varten.

Eri yhteistyötahojen kesken myös eritellään tietoja, mitä on ylipäättään tarpeellista kertoa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi asiakassuunnitelmapalaverit, lapsen opettaja voi olla mukana puhuttaessa kouluun liittyviä asioita mutta muista asioista puhuttaessa, opettajaa pyydetään poistumaan. Puhutaan se, mitä on välttämätöntä ja tarpeen lapsen hyvinvoinnin ja/tai yhteistyön kannalta puhua.

Sijoituksen päättyessä kaikki lapsen henkilökohtaiset asiakirjat luovutetaan sosiaaliviranomaisille, perhekodissa ei arkistoida mitään. Myös Nappula-tietojärjestelmästä tulostetaan lasta koskevat kirjaukset ja annetaan lastensuojelun haltuun. Näiden toimenpiteiden jälkeen lapsen tiedot ja kirjaukset poistetaan järjestelmästä lapsen sijoituksen päättyessä.

Perhekodissa on silppuri asiakirjojen tuhoamista varten, kaikki sellainen laitetaan silppuriin mistä näkyy henkilötietoja tai muuta salassa pidettävää tietoa esimerkiksi muistiinpanoja puheluista tms. Lopuksi silppurijäte poltetaan. Lapselle lähetetyistä, hävitettävistä posteista kuten mainoksista tai lehdistä poistetaan henkilötieto osuus tuhottavaksi ja vasta sen jälkeen paperinkeräykseen.

Birgitta osallistuu keväällä 2021 alkavaan kirjaamisiasiantuntijan valmennuskoulutukseen.

20. Omavalvontasuunnitelman päivittäminen

Omavalvontasuunnitelman päivittämisestä vastaa Birgitta Huisman-Laine ja Jarkko Laine. Kaikilla työntekijöillä on mahdollisuus osallistua sen laatimiseen. Yksikön ollessa näin pieni, muutokset pystytään päivittämään omavalvontasuunnitelmaan nopeasti. Samalla myös tiedotetaan työntekijää muutoksista. On myös huomioitava, että omavalvontasuunnitelma on yleinen kertomus perhekodin toiminnasta ja siihen liittyvistä prosesseista. Lapsen yksilölliset tarpeet otetaan huomioon ja niistä sovitaan yhteisesti muun auttavan verkoston kanssa. Omavalvontasuunnitelma käydään läpi myös lapsen kanssa ja lapset osallistuvat sen laatimiseen.

Nykyinen omavalvontasuunnitelma on päivitetty kokonaisuudessaan alkuvuodesta 2021.

Omavalvonnan papereita

---

21. Sijoitusprosessi perhekodissa

Prosessin kesto on hyvin tilannesidonnainen, koska sijoitetut lapset tulevat hyvin erilaisista elämäntilanteista.

1. Puhelin soi ja keskustellaan paikkatilanteesta ja nykyisestä ryhmästä (salassapito muistaen). Tuolloin perhekoti esitellään ja keskustellaan olisiko meidän perhekoti sopiva kyseiselle lapselle. Sijoituspäätöstä ei yleensä tehdä tässä vaiheessa, paitsi sijoituksen ollessa kiireellinen, olemme joskus yhdessä päättäneet saman tien. Sijoitus voi myös kiireellisenä olla onnistunut.

Samalla keskustellaan minkälaisia palveluja, opiskelu-, koulu- tai harrastemahdollisuuksia tällä seudulla on. Varataan mahdollisesti aika tutustumiskäynnille ja suositellaan samalla myös muissa

perhekodeissa tutustumista, jolloin perhe ja lapsi otetaan mukaan vaikuttamaan valintaan, joka tukee sijoituksen onnistumista.

2. Muiden valmistelu mahdolliseen uuteen tulokkaaseen. Keskustellaan ensin aikuisten kesken. Kerrotaan salassapitoa ja vaitiolovelvollisuutta noudattaen uudesta lapsesta ja annetaan muille mahdollisuus esittää kysymyksiä ja kommentteja. Muita kehoitetaan empaattisuuteen ja kohteliaisuuteen tavatessa ensimmäistä kertaa uuden lapsen.
3. Tutustumiskäynnillä toivotaan, että mukana ovat kaikki lapsen asioita hoitavat ja läheiset. Tutustutaan paikkoihin ja kerrotaan perhekodin elämästä ja arjesta. Pyritään pitämään ilmapiiri mahdollisimman rentona, koska tilanne on lapselle ja hänen perheelleen ahdistava, yleensä. Useat ottavat myös rohkeasti kontaktia ja kyselevät ja ovat halukkaita sijoitukseen, moni lapsi on tullut meille omasta halusta ja toiveesta.

Kysellään toivomuksia ja tavoitteita ja alustavasti sitoutumista sijoitukseen, onko karkailualtis tms. Myös turvallisuuteen liittyvistä asioista keskustellaan, kuten väkivaltaisuudesta ja perhekodin turvallisuussäännöistä. Tarjotaan myös mahdollisuus kahdenkeskisiin keskusteluihin. Käydään läpi sosiaalityöntekijän kanssa hinta yms. tietoja. Vaihdetaan yhteystietoja lisäkysymysten varalle. Yleensä päätös tehdään joko saman tien tai muutaman päivän sisällä. Voi myös käydä vielä uudestaan tutustumassa tai olemassa viikonloppu perhekodilla.

Ennen perhekotiin tuloa yleensä kysellään jo koulupaikka valmiiksi. Mikäli lapsi käy tutustumassa toisen kerran perhekotiin, pyritään järjestämään silloin myös kouluun tutustumiskäynti.

4. Lapsen tulo perhekotiin sovitaan aina etukäteen hyvissä ajoin. Tuolloin varataan riittävästi aikaa tavaroiden purkuun, yleensä joku läheinen tässä vaiheessa mukana purkamassa tavaroita. Tutustutaan pikkuhiljaa muihin lapsiin ja oleskellaan rennosti muutama päivä, käydään tutustumassa kaupunkiin yms. Kerrataan ja kerrotaan perhekodin sääntöjä ja toimintoja kuten ruokailu, peseytyminen. Tämä vaihe kestää yleensä muutaman viikon, tämän jälkeen alkaa yleensä jo tottuminen ja kotiutuminen. Tämän jälkeen yleensä myös ensimmäiset ongelmat mm. käyttäytymisessä alkavat ilmetä, lapsi lähtee hakemaan rajojaan. Ns. kuherruskuukausi tai ujestelu on päättynyt!

22. Hoito- ja kasvatustarpeet perhekodissa

Hoito- ja kasvatustarpeiden tarkoituksena on perhekodissa valtaistaa ja voimaannuttaa lapsi mahdollisimman itsenäiseksi ja samalla tukea hänen perhettään esimerkiksi ymmärtämään lapsen kokemusmaailmaa ja suhtautumaan samalla häneen myönteisemmin ja empaattisemmin.

Tätä prosessia tukevat mm. läsnäolo, rauhallisuus ja turvallinen ilmapiiri sekä kunnioittava suhtautuminen ja asenne lapsia kohtaan sekä hyvä tiedonkulku asianosaisten kesken. Tällöin myös riittävät toimenpiteet ja asiakassuunnitelmien tavoitteiden toteutumisen seuranta ovat välttämättömiä. Keskeistä prosessissa on myös itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja lapsen ja hänen perheensä vaikuttamismahdollisuus ja osallistuminen asioihin. Henkilökunnan hyvinvoinnista huolehtiminen kuuluu tähän prosessiin, pitää olla myös aikaa itselle ja suhtautua myönteisesti oman ammattitaidon jatkuvaan kehittämiseen.

Hoito- ja kasvatusprosessi etenee yleensä siirtymävaiheittain ja ne tavallaan ovat toistensa edellytyksiä ja ennakoivia, samalla tavoin kuin lapsen ja nuoren kehitys muutoinkin.

- Tulovaihe > tarvittaessa kotikoulussa aluksi mutta pyritään aloittamaan arki saman tien, jotta kiinnittyminen pääsee alkamaan. Useimmiten lapsi tulee loppuviikosta ja aloittaa koulun jo maanantaina, jolloin yksi suuri jännitys poistuu. Usein on käyty jo aikaisemmin tutustumassa kouluun. Tämä vaihe kestää lapsesta ja tilanteestaan riippuen muutaman viikon. Tämä näkyy siten, että lapsi alkaa ottaa kontaktia muihin lapsiin ja aikuisiin. Ensimmäiset pulmatilanteet ennakoivat ehdottomasti asettumista taloksi!

Läheisiin ollaan yleensä enemmän yhteydessä tässä vaiheessa, koska ikävä ja huoli painaa heitä. Tapaamissuunnitelmat ja yhteydenpito ovat myös tulovaiheessa yleensä jo sovittu yhdessä läheisten ja lastensuojelun viranomaisten kanssa. Usein ensimmäinen asiakassuunnitelmapalaveri on pidetty tai se pidetään heti, kun mahdollista. Asiakassuunnitelman seuraava tarkastusaika varataan yleensä palaverin lopuksi. Siirtymävaihetta ennakoivat esiintyvät kysymykset ja huomiot sijoitukseen liittyen.

- Heräämisvaihe > usein lapsi on ollut ikään kuin ”unessa” alkuvaiheessa, koska ympäristönvaihdos on aika kova koettelemus psyykkisesti ja fyysisesti. Useat lapset eivät muista sijoituksen alkamisesta paljoakaan jälkeensä siitä puhuttaessa. Heräämisvaiheessa he alkavat usein kysellä sijoituksen kestosta, siihen johtaneista syistä ja he saattavat jopa kyseenalaistaa koko sijoituksen. Tämä saattaa myös omaisissa aiheuttaa saman reaktion ja vastustusta, varsinkin jos lapsen käyttäytyminen on vaatinut rajoittamista. Omaisat saattavat olla myös hyvin mustasukkaisia ja pelkäävät menettävänsä lapsen perhekodin vanhemmille.

Tämä vaihe vaatii pitkäjänteistä työskentelyä henkilökunnalta. Pitää varata aikaa keskusteluille ja puheluille. Joskus lapsella saattaa alkuvaiheessa ilmetä jopa itsetuhoisuutta tai karkailua, varsinkin jos hän kovasti vastustaa sijoitusta ja alkaa tajuta, että ei pääse kotiin heti takaisin, tai jos läheiset eivät hyväksy sijoitusta tai sijaishuoltopaikkaa. Oikea-aikaisella ja oikeanlaisella puuttumisella saadaan tilanne yleensä rauhoittumaan muutamassa viikossa tai muutamassa kuukaudessa.

Jotkut lapset ovat jättäneet palaamatta kotitapaamisilta tässä vaiheessa ja testaavat samalla perhekodin välittämisen astetta! Pahimmillaan on jouduttu lapsi sijoittamaan kuukauden jaksolle päihdeyksikköön tai psykiatriselle kriisijaksolle. Parhaimmillaan lapselle on keskusteluissa toistettu, että kaikki tykkäävät hänestä ja oli kivaa, että lapsi on juuri meidän perheessä. Usein on kyseessä hyvin pienet asiat, joita lapsi suurin elein tarkistelee. Lapsen mieltä painavia asioita ovat esimerkiksi onko hänet hyväksytty perhekotiimme ja pidetäänkö hänestä, etsitäänkö häntä yms. Seuraavan vaiheen siirtymävaihetta kuvaa tilanteen vähittäinen tasoittuminen perheessä.

On myös mahdollista, että lapsi jää tähän tilaan, eikä saa/pysty asettumaan perhekotiin. Tilanteen taustalla useimmiten se, että osapuolet eivät hyväksy sijoitusta. Lapsen käyttäytymisessä tämä näkyy esimerkiksi siten, että lapsi valehtelee perhekodin aikuisille, salaa asioita, ei ala luottamaan, sepittää erilaisia tarinoita. Joskus taustalla voi myös olla se, että lapsen perheessä lähisuhdeväkivalta ja muu huonovointisuus jatkuu ja se heijastuu lapsen vointiin perheessä ja näyttää monenlaisina sekavina ongelmina. Voi olla, että lapsi tässä tilanteessa ottaa käyttöön

vanhat selviytymiskeinot, ja hän ehkä haluaisi asettua perhekotiin, mutta ei saa siihen henkistä lupaa ja vapautta. Hän elää tuolloin jatkuvassa ristiriidassa, huolella ja jopa pelossa.

- Arkivaihe > Sijoitus ikään kuin syvenee. Eletään arkea ylä- ja alamäkineen. Lapsi alkaa luottaa enemmän ja keskustelee enemmän perhekodin aikuisten kanssa. Hän alkaa koulussa muodostaa ystävyys-suhteita ja tapailee heitä. Arkiset rutiinit alkavat sujua, kuten siivous, pyykinpesu. Lapsi saattaa hankkia harrastuksen tai ainakin pohtii sitä.

Tässä vaiheessa usein tapaamisissa ilmenee ongelmia, lapsi ei tottele vanhempiaan ja keksii usein käsittämättömiä tempuja. Perhekodissa ajattelemme, että tässä vaiheessa lapsi tarkistaa rakastaako kotiväki häntä vielä, muistavatko he hänet, kun lapsi on perhekodilla. Yhteydenpito on tärkeässä vaiheessa perhekodilta huoltajille ja huoltajilta perhekodille. Läheisiä on hyvä informoida, että takapakit ja ongelmat ovat luonnollisia tässä vaiheessa. Tämän vaiheen onnistumiseen vaikuttaa keskeisesti se, ovatko läheiset hyväksyneet sijoitusta tai sijaishuoltopaikkaa tai päässeet itse avun piiriin. Sijoitetulle lapselle ihanteellisin tilanne on se, että hän tietää myös läheisten voivan hyvin ja että heillä on lupa asettua myös perhekotiin. Tällöin kasvu- ja toipumisrauha ovat turvatut.

Mikäli suurempia muutoksia tapaamissuunnitelmiin tai asiakassuunnitelmaan tehdään, niin ne tehdään useimmiten tässä vaiheessa. Osittain tämä on riippuvainen läheisten terveydestä ja voimavaroista. Perhekodilta toivotaan usein tässä vaiheessa sosiaalityöntekijältä tukea läheisille. Joskus tuki voi olla keskusteluapua tai perhetyötä tai muuta. Perhekodilta voidaan myös käydä sopimassa arkisemmista asioista läheisten kanssa kuten kotitapaamisten järjestelyistä. Siirtymävaihetta ennakoivia merkkejä ovat itsenäistymisen ja/tai kotiinpaluun tuleminen keskusteluihin.

- Suunta perhekodista kotiin tai itsenäiseen elämään > Arkivaihetta jatkuu niin kauan kuin sijoitus kestää. Sijoituksen päättymisestä sovitaan yhdessä läheisten, lapsen ja lastensuojelun työntekijöiden kanssa. Joskus myös läheiset hakevat sijoituksen purkua, yleensä silloin, jos sijoitus on tehty vastoin heidän tahtoa. Lapsi voi alkaa myös itse esittää toivomuksia, hän haluaisi itsenäistyä perhekodilta, koska kokee, ettei kotiin paluu ole vaihtoehto. Lapsi voi myös ehdottomasti haluta kotiin.

Tätä vaihetta kestää usein muutama kuukausi, jonka aikana tehdään suunnitelmia nuoren omissa päässä ja yhdessä asiakassuunnitelmapalaverissa. Tehdään yhdessä kirjallinen itsenäistymissuunnitelma eli suunnitelma jälkihuollon toteuttamisesta, jota kohti mennään. Siinä sovitaan ajankohta, raha-asiat, asunnon etsiminen, mahdollinen tukihenkilö tai tukitoimet ja sovitaan kuka mitäkin asioita hoitaa ja sovitaan myös sääntöjä. Mitä tarkempi suunnitelma, sitä turvallisemmalta se nuoresta tuntuu, hän tietää mitä tapahtuu.

Itsenäistyminen tai kotiinpaluu voi myös joissakin nuorissa aiheuttaa voimakasta ahdistusta ja nuori alkaa palata vanhoihin tapoihin. Silloin yleensä on jäänyt jokin asia keskustelematta. Tuolloin täytyy keskustelua lisätä ja kysellä paljon nuoren ajatuksia ja toiveita tai rauhoittaa tilanne kokonaan vähäksi aikaa.

Nuoren kanssa keskustellaan myös sijoituksen tunnelmista, keskustelua yleensä käydään monta kertaa. Keskustellaan mitkä asiat ovat sujuneet, mitkä ei, mitä olisi voitu tehdä toisin tms.

Irtaantumisvaihe > Nuori/lapsi lähtee perhekodista, joko kotiin tai itsenäistymään. Tässä vaiheessa he viimeistään haluavat tietää saavatko he vielä pitää yhteyttä tai käydä perhekodilla. Perhekodilla saa käydä ja toivotaan yhteydenpitoa. Usein pois lähteneet nuoret pitävät meihin yhteyttä, eivät kuitenkaan kaikki. Nuorelle järjestetään läksiäisjuhla, johon myös läheiset saavat osallistua. Muutto on yleensä hoidettu perhekodin puolesta. Tässä vaiheessa annetaan yleensä myös palautetta puolin ja toisin, joka usein on myönteistä, koska koetaan helpottavana, että sijoitusvaihe elämässä päättyy ja vapaa elämä odottaa. Palautetta myös erikseen kysytään perhekodin puolesta myös sosiaalityöntekijältä. Siirtymävaihe itsenäisyyteen tarkoittaa, että perhekodin rooli on lähes ja lopulta tarpeeton.

5. Sijoitus kestää hyvin erilaisia aikoja ja osa jatkaa perhekodissa vielä harjoittelemalla itsenäistymistä mutta useimmiten siinä vaiheessa kun nuori täyttää 18 vuotta, hän haluaa palata juurilleen ja sitä kunnioitetaan, ketään ei voida pakottaa jäämään perhekodin läheisyyteen. Itsenäistymissuunnitelmat ovat hyvin yksilöllisiä, joten yhtä mallia niistä on mahdoton saada. Kaikilla on erilaisia käytäntöjä ja malleja sen toteuttamiseen. Itsenäistyminen meidän perhekodissa voi tarkoittaa tukihenkilön ominaisuudesta aina asunnon etsintään asti, joko nuori hoitaa suurimman osan sosiaalityöntekijän avustuksella tai meidän. Yleensä raha-asiat hoidetaan sosiaalihuollon kautta, tämä on ollut hyvä järjestely. Perhekodista tulee tuolloin henkinen ja arjen tukeminen.

23. Palaute

Palautetta kysytään suullisesti sijoituksen eri vaiheissa ja kaikissa yhteisissä tapaamisissa. Lapselta kysytään myös säännöllisesti suullisesti sekä jokaisessa sosiaalityöntekijän tapaamisessa toivotaan myös, että sos.tt. keskustelee lapsen ja/tai vanhempien kanssa kahden, että jokaisella on mahdollisuus antaa palautetta tai kysyä asioita.

1. Koetko tässä vaiheessa sijoituksesta olleen apua ja tukea tilanteeseesi? Perustele.
2. Miten tilanteesi on muuttunut verrattuna sijoituksen aloittamiseen? Perustele.
3. Mitä odotuksia sinulla on sijoituksen jatkumista ajatellen? Perustele.
4. Muuta lisättävää? (Esim. ruusuja tai/ja risuja)

24. Lapsen arkitavoitesuunnitelma keskustelun pohjaksi

Lapsen nimi:

Muut mukana olleet henkilöt:

1. Tavoitteesi perhekodilla (minkä asioiden/taitojen harjoittelusta olisi sinulle eniten hyötyä?)
2. Tavoitteesi kotitapaamisilla
3. Tavoitteesi koulussa (missä olet hyvä, missä kaipaat tukea)
4. Oma hyvinvointisi

Mitä haluaisit kertoa omista liikunta- ja ravitsemus tottumuksista?

Entä harrastuksistasi?

Millaiseksi koet henkisen hyvinvointisi? (oletko jostakin huolissasi tai pelottaako jokin?)

Entä fyysisen hyvinvointisi? (onko jotakin omia huomioita, vaivoja)

